

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

LEGAL GUARANTEES OF PERSONAL SAFETY OF EMPLOYEES OF THE EXPERT SERVICE OF MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE

Мищенко Т.М., к.ю.н., завідувач сектору кадрового забезпечення
Сумський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України

У статті визначено основні правові гарантії забезпечення особистої безпеки працівника Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як запоруки забезпечення суспільної безпеки, правопорядку та стабільності в державі, особливо в ускладнених умовах військово-збройного конфлікту на значній її території. Встановлено, що правове забезпечення «особистої безпеки» працівників експертної служби МВС України ускладнене тим, що за своєю природою «особиста безпека» не є об'єктивним явищем, натомість працівник (його життя та здоров'я) є об'єктом «особистої безпеки». Крім того, класифіковано фактори, що створюють ризик в їхній професійній діяльності, особливо увагу приділено екстремальним ситуаціям. Також здійснено класифікацію видів безпеки, серед яких – правова, соціально-економічна, матеріально-технічна, інформаційна, фізично-психологічна, які в цілому утворюють особисту безпеку. Крім того, запропонована відповідна класифікація екстремальних умов у діяльності органів МВС, які мають безпосереднє відношення до діяльності Експертної служби МВС за впливом негативних факторів: балістичні (вогнепальна зброя та ін.); фізичні (предмети вогнепальної зброї, тупі предмети та ін.); психологічні (психологічні травми та ін.); інші умови (пожежі, газові речовини, іонізуюче випромінювання тощо). Аналіз завдань та функцій, що покладено на Експертну службу МВС України, дозволяє визначити, що працівники Експертної служби МВС працюють в умовах підвищеної небезпеки. Як і будь-який працюючий громадянин, працівник Експертної служби має право на безпечні умови праці та охорону праці. Охарактеризовано належні умови праці, серед яких названо допустимі, шкідливі та небезпечні. Розглянуто роль інструктування в системі заходів забезпечення особистої безпеки працівників Експертної служби МВС України.

Ключові слова: національна безпека, безпека, особиста безпека, забезпечення особистої безпеки працівника Експертної служби МВС України.

The article defines the basic legal guarantees for ensuring the personal security of employees of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as a guarantee of public security, law and order and stability in the country, especially in the complicated conditions of a military-armed conflict in a large territory of Ukraine. It is established that the legal security of «personal safety» of employees of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is complicated by the fact that by its nature «personal safety» is not an objective phenomenon, instead the employee (his life and health) is an object of «personal safety». Also, the types of security were classified, including legal, socio-economic, logistical, informational, physical and psychological, which in general form personal security. In addition, an appropriate classification of extreme conditions in the activities of the Ministry of Internal Affairs, which is directly related to the activities of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs under the influence of negative factors: ballistic (firearms, etc.); physical (firearms, blunt items, etc.); psychological (psychological trauma, etc.); other conditions (fires, gases, ionizing radiation, etc.). The analysis of the tasks and functions assigned to the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine makes it possible to determine that the employees of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs work in high-risk conditions. Like any working citizen, an Expert Service employee is entitled to safe working conditions and occupational safety. Proper working conditions are described, including permissible, hazardous and hazardous conditions. The role of instruction in the system of measures for ensuring the personal safety of employees of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is considered.

Key words: national security, security, personal safety, provision of personal safety of the employee of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Конституційною гарантією особистої безпеки людини і громадянина є положення, закріплене ст. 3 Конституції України: «людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю» [1]. Тобто правове забезпечення безпеки особистості в суспільстві є невід'ємною частиною гарантованих Конституцією України прав, а також передбачених законами України, підзаконними нормативно-правовими актами, загальними та особистими правилами безпеки, діями органів державної влади, фахівцями у сфері безпеки, міжнародними зобов'язаннями, взятими на себе державою та досягнення законності, правопорядку в суспільстві.

До проблематики особистої безпеки працівників неодноразово зверталися у своїх дослідженнях такі вітчизняні науковці, як: В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.С. Венедіктов, І.В. Власенко, В.А. Глуховець, І.П. Голошніченко, І.В. Зозуля, М.І. Логвиненко, М.І. Мельник, Б.Б. Шаповалов та ін.

Складність визначення поняття «безпека» полягає в тому, що вона не є чимось об'єктивним та матеріальним. Натомість об'єктами «безпеки» є людина (її права і свободи), суспільство (його духовні й матеріальні цінності), а також держава (її конституційний лад, суверенітет і територіальна цілісність). У науковому середовищі, виходячи зі змісту поняття «безпека», існують різні її класифікації та види, зокрема називають такі: соціально,

політичну, економічну, національну, державну, інформаційну, науково-технологічну, екологічну, епідемічну, генетичну, фізичну, безпеку культурного розвитку нації та інші види безпеки (фінансову, пожежну, продовольчу, безпеку торгівлі тощо). Це визнання того, що від індивідуума вирішальною мірою залежить забезпечення безпеки всіх, а особиста безпека є складником безпеки суспільства і держави [2, с. 92].

Аналіз різних підходів до розуміння поняття «особиста безпека» дозволяє здійснити таку класифікацію, що в комплексі утворює «особисту безпеку працівника Експертної служби МВС України» через такі її складники:

– правова безпека – це такий стан нормативно-правового регулювання, правового забезпечення статусу Експертної служби МВС України, її посадових осіб та працівників, їхньої професійної діяльності, передбачених нормами діючого законодавства гарантій та способів захисту статусу працівника Експертної служби під час виконання професійних обов'язків; тобто це юридично передбачена можливість працівника захистити свої права та інтереси відповідно до законодавства;

– соціально-економічна безпека – це такий стан соціального забезпечення та захищеності, використання всіх наявних ресурсів з метою запобігання, припинення, нейтралізації загрозливих факторів, що впливають із професійної діяльності, до них належать також соціальні

гарантії, що передбачені чинним законодавством для працівника Експертної служби;

- матеріально-технічна безпека – це такий стан захищеності працівника Експертної служби МВС за допомогою всіх наданих йому приладів, засобів для здійснення своєї професійної діяльності;

- інформаційна безпека – це стан захисту працівника Експертної служби МВС від посягання на інформацію відносно нього, членів його сім'ї, а також забезпечений захист від несанкціонованого доступу до службової інформації;

- фізично-психологічна безпека – це стан захищеності життя і здоров'я працівника від негативних факторів впливу, професійного вигорання, злочинних та інших посягань, психологічна здатність протистояти негативним факторам, стресам тощо.

Нерозривно, на нашу думку, з поняттям «безпеки» пов'язане визначення «національної безпеки», наведене у Законі України «Про основи національної безпеки», а саме: це захищеність життєво важливих інтересів людини та громадянина, суспільства й держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, за умови виникнення негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам» [3]. Виходячи з такого розуміння, можна визначити, що забезпечення особистої безпеки працівників Експертної служби МВС – це сукупність дій, що спрямована на своєчасне, повне та об'єктивне виявлення, запобігання та нейтралізацію реальних і потенційних загроз (чинників, факторів, ризиків), які здійснюють свій вплив на працівників (їхнє життя, здоров'я), а також ліквідація і компенсація наслідків, завданими такими загрозами.

Досліджуючи питання забезпечення особистої безпеки працівників правоохоронних органів, науковці наводять таке визначення: особиста безпека – це система організаційно-правових, фізичних і тактико-психологічних заходів, які дозволяють забезпечити збереження життя та здоров'я працівника правоохоронних органів і підтримувати високий рівень ефективності його професійних дій. Особиста безпека передусім базується на достатньому рівні професійно-психологічної готовності працівника» [4, с. 11]. Зазначимо, що таке розуміння є актуальним і для Експертної служби, як складової частини загальної системи органів Міністерства внутрішніх справ України.

На думку О.Г. Комісарова, «особиста безпека визначається специфікою умов, змісту і форм професійної діяльності; ступенем професійної захищеності працівника, в тому числі наявністю спеціальних заходів організаційно-правового, управлінського і матеріально-технічного характеру; рівнем професійно-психологічної підготовленості працівника і наявністю у нього спеціальних знань та вмінь із забезпечення особистої безпеки під час вирішення професійних завдань або в ситуаціях, пов'язаних із професійною діяльністю [5, с. 84]. Зазначене прямо вказує на те, що особиста безпека працівників Експертної служби спрямована на їх захист від небезпечних, екстремальних ситуацій, тому кожен працівник Експертної служби має знати та самостійно визначати такі ситуації, швидко реагувати на них з метою їх уникнення, усунення та ліквідації їхніх наслідків.

Аналіз завдань і функцій, покладених на Експертну службу МВС України, дозволить визначити ризики, небезпечні фактори, що можуть створювати загрози особистій безпеці працівників під час здійснення ними своїх професійних обов'язків. Експертна служба МВС України здійснює техніко-криміналістичне та експертно-криміналістичне забезпечення кримінального провадження. Згідно з Положенням про Експертну службу МВС України від 03.11.2015 року № 1343 основними завданнями

служби є: здійснення судово-експертної діяльності; забезпечення залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування та судового розгляду; в межах компетенції проведення експертних досліджень на договірних засадах з питань, що становлять інтерес для юридичних і фізичних осіб, з урахуванням обмежень, передбачених Законом України «Про судову експертизу» [6]; проведення сертифікаційних та інших випробувань, а також оцінки відповідності продукції, процесів і послуг, виконання інших робіт у межах своєї компетенції; проведення відповідно до законодавства оцінки майна, майнових прав та здійснення професійної оціночної діяльності; забезпечення функціонування обліку зняряді кримінальних правопорушень та інших об'єктів; забезпечення функціонування інформаційно-пошукових систем, обробка персональних даних у межах повноважень, визначених законом, забезпечення режиму доступу до інформації; здійснення спеціальних вибухотехнічних робіт з пошуку і знешкодження вибухонебезпечних предметів, пристроїв, що використовуються в терористичних цілях; підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників Експертної служби МВС як судових експертів, спеціалістів-криміналістів і спеціалістів-вибухотехніків [7].

Виходячи зі змісту наведених завдань, одним із негативних факторів, що спричиняють загрозу особистій безпеці працівника Експертної служби, є екстремальні ситуації і вони за своїм характером досить часті у повсякденній діяльності органів МВС. Так, науковець Л.С. Криворучко пропонує розуміти «екстремальну ситуацію в діяльності органів МВС «як службову ситуацію, яка зумовлюється ускладненням нормальної повсякденної життєдіяльності працівників, населення, оперативної обстановки та призводить до порушень у професійній діяльності, громадського спокою, роботи державних підприємств, організацій та установ і характеризується сильним фізіологічним і морально-психологічним напруженням працівників служби й високим ступенем громадської небезпеки, що може призвести до погіршення стану здоров'я або загибелі людей та пошкодження матеріальних цінностей, об'єктів». Водночас автором запропонована відповідна класифікація екстремальних умов у діяльності органів МВС, які мають безпосереднє відношення до діяльності Експертної служби МВС за впливом негативних факторів: балістичні (вогнепальна зброя та ін.); фізичні (предмети вогнепальної зброї, тупі предмети та ін.); психологічні (психологічні травми та ін.); інші умови (пожежі, газові речовини, іонізуюче випромінювання тощо) [8, с. 6]. Крім того, Г.В. Чухраєва зазначає, що «напружений характер професійної діяльності працівників окремих підрозділів МВС, в тому числі й Експертної служби, висока відповідальність та психологічна «вартість» результатів їхньої діяльності, наявність невизначеності та інформаційних переважань, висока ймовірність виникнення непередбачених подій, а також загроза їхньому здоров'ю та життю сьогодні являються причинами виникнення різного роду труднощів під час здійснення професійної діяльності в особливих умовах, спричиняють в особового складу стан напруженості та ставлять під загрозу зриву виконання професійного завдання. Діяльність таких працівників здійснюється в умовах підвищеної небезпеки і характеризується негативним впливом на них цілою низкою несприятливих, дискомфортних і загрозливих факторів, які за певних обставин провокують не тільки розвиток нервово-психічних розладів, але й створюють загрозу життю. Тому вирішення проблеми психологічної готовності працівників підрозділів, особливо з оперативно-розшуковою функцією діяльності та особливого призначення до професійної діяльності, набуває особливого значення в сучасних умовах» [9, с. 94].

Звичайно, пріоритетним напрямом діяльності Експертної служби МВС України для криміналістичного

забезпечення розслідування злочинів є проведення судових експертиз, за допомогою яких вирішуються багато питань, що безпосередньо впливають на якість слідства. Так, за результатами виконаних експертиз вдається успішно перевіряти різноманітні слідчі версії щодо мотивів вчинення злочину, засоби та способи їх вчинення, а також причетність до них конкретних осіб. Наразі Експертною службою проводяться судові експертизи по багатьох напрямках: трасологічні, дактилоскопічні, балістичні, товарознавчі, автотехнічні, біологічні, почеркознавчі, технічні експертизи документів тощо. Тобто охоплюється вся галузь криміналістичної техніки для встановлення істини по справі. Важливу роль Експертна служба відіграє і в навчальному забезпеченні використання криміналістичної техніки безпосередньо слідчими й оперативними працівниками щодо узагальнення та поширення передового досвіду використання техніко-криміналістичних засобів і методів під час розкриття та розслідування злочинів [10, с. 158].

Основоположні гарантії особистої безпеки працівників Експертної служби МВС України закладені в Основному Законі держави, Кодексі законів України про працю [11], а також іншими законами та внутрішньовідомчими правовими актами, положеннями, інструкціями. У системі забезпечення особистої безпеки працівників Експертної служби МВС привертають увагу норми ЗУ «Про судову експертизу», зокрема, ст. 6 вказаного Закону визначено: якщо судову експертизу необхідно провести на місці події або за місцезнаходженням об'єкта дослідження, особа або орган, які її призначили, або на замовлення яких вона проводиться, повинні забезпечити судовому експертові безперешкодний доступ до об'єкта дослідження і «належні умови праці». Щодо цього П.О. Ізуйта зазначає, що в залежності від кількості небезпечних та шкідливих чинників і факторів, умови праці можна поділити на чотири основних класи: 1) оптимальні умови праці – за яких зберігається стан здоров'я працюючих і їхня працездатність підтримується на досить високому рівні; 2) допустимі умови праці – такі, за яких параметри факторів виробничого середовища не перевищують установлених гігієнічних нормативів; 3) шкідливі умови праці, які характеризуються наявністю фактів середовища і процесу праці, рівні яких перевищують гігієнічні нормативи і можуть мати негативний вплив на організм працюючого; 4) небезпечні умови праці, що характеризуються таким рівнем небезпечності факторів, коли їх вплив протягом робочої зміни створює великий ризик виникнення важких форм гострих професійних захворювань, отруєнь, ушкоджень, загроз для життя та здоров'я працівника [12, с. 71]. Виходячи з цього, можна зазначити, що працівники Експертної служби МВС за різних умов працюють як у шкідливих, так і в небезпечних умовах, тому питанню забезпечення їхньої особистої безпеки, особливо життя і здоров'я, має бути приділена максимальна увага.

Серед заходів забезпечення особистої безпеки працівників Експертної служби МВС України є передбачена ст. 19 ЗУ «Про судову експертизу» охорона експертних служб Міністерства внутрішніх справ України, яка забезпечується цими органами. Така потреба виникає з виконуваних Експертною службою завдань та функцій.

Однією із надзвичайно важливих форм забезпечення особистої безпеки працівників Експертної служби є інструктування. Наприклад, можна назвати актуальні на сьогодні Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 12.06.1996 р. № 419 «Про затвердження Інструкції про заходи безпеки при пошуку, розрядженні, транспортуванні, знешкодженні вибухових речовин або при загрозі вибуху» [13], Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24.07.2017 р. № 621 «Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами» [14]. Важливість будь-якої інструкції полягає в тому, що цей елемент дає більш чітке та конкретне уявлення про обстановку, в якій доведеться працювати. Багато інструктажів проводиться і щодо поводження зі зброєю, також відносно окремих операцій, що проводяться працівниками Експертної служби.

На підставі проведеного аналізу огляд завдань та повноважень Експертної служби МВС України дозволяє дійти висновку, що загалом питання забезпечення особистої безпеки працівників вказаної служби є питанням суспільним, оскільки від ефективності діяльності зазначеної служби залежить рівень законності, правопорядку, стабільності, безпеки у суспільстві та державі. Як і будь-який працюючий громадянин, працівник Експертної служби має право на безпечні умови праці та охорону праці. На нашу думку, для вдосконалення системи забезпечення особистої безпеки працівників експертної служби МВС в Україні необхідно розробити ряд програм підготовки як психологічної, так і фізичної щодо дій у конкретних життєвих ситуаціях, особливо в екстремальних, щоб посилити психологічні й комунікативні навички та виробити психологічну готовність діяти певним чином у певних життєвих реальних обставинах. Законодавче забезпечення особистої безпеки передбачає собою наявність певних норм та гарантій для працівника Експертної служби МВС, що забезпечують відповідний рівень захисту його від небезпеки, яка загрожує йому під час виконання професійних обов'язків. На нашу думку, сама специфіка професійної діяльності працівника Експертної служби полягає в її небезпечності, тому держава повинна забезпечити максимально можливий рівень захисту, звертаючись при цьому і до міжнародного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 1996. № 30. С. 43.
2. Нор У.М. Поняття безпеки особи та особистої безпеки громадян на залізничному транспорті. *Науковий Вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 4. С. 92–96.
3. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 року № 964-ІУ. *Офіційний вісник України*. 01.08.2003. № 29. Ст. 1433.
4. Юхновець Г.О., Забезпечення особистої безпеки працівників органів внутрішніх справ при виконанні службових обов'язків: Науково-практичні рекомендації / під ред. М.І. Ануфрієва, Я.Ю. Кондратьєва. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 1999. С. 11.
5. Комісаров О.Г., Богуславський В.В. Інформаційне забезпечення особистої безпеки працівників сил охорони правопорядку: сучасний стан проблеми. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету*. 2014. № 3. С. 82–89.
6. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 1994. № 28. Ст. 232.
7. Про затвердження Положення Про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03.11.2015 р. № 1343 (зі змінами внесеними Наказом МВС №1012 від 29.01.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>
8. Криворучко Л.С. Організація професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ до дій в екстремальних умовах : автореф. дис. ... на здоб. наук. ст. к.ю.н. : 12.00.07. Харків : ХНУВС, 2008. 18 с.
9. Чухраєва Г.В. Стреси та дистреси в психологічній діяльності працівників поліції. *Вісник Харківського національного університету*. 2016. Вип. 59. С. 94–97.

10. Юнацький О.В. Криміналістична техніка, її значення і місце в системі техніко-криміналістичного забезпечення розкриття і розслідування злочинів. *Вісник Запорізького юрид. ін-ту*. Запоріжжя. 1998. Вип. 2. С. 154–158.

11. Кодекс законів України про працю від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

12. Ізюта П.О. Поняття належних та безпечних умов праці. *Форум права*. 2007. № 2. С. 70–74.

13. Про затвердження Інструкції про заходи безпеки при пошуку, розрядженні, транспортуванні, знешкодженні вибухових речовин або при загрозі вибуху : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 12.06.1996 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0870-14?lang=en>.

14. Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24.07.2017 року № 621. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17>.

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-4/21>

ЩОДО ПРАВА НА ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ТРУДОВИЙ СТРАЙК THE RIGHT TO INDIVIDUAL LABOR STRIKE

Тихонюк О.В., старший викладач кафедри господарського
та адміністративного права
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Відповідно до чинної Конституції України (ч. 1 ст. 44), кожен, хто працює, має право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів. За загальним правилом, право на страйк передбачає колективні дії тих, хто бере участь у страйку, адже в разі виникнення конфлікту між групою працівників і роботодавцем захищаються права не окремого працівника, а колективу загалом. У статті досліджується питання щодо права працівника на індивідуальний трудовий страйк для вирішення індивідуального трудового спору, наводиться перелік причин, за яких найчастіше виникають конфліктні ситуації між найманим працівником і роботодавцем (наприклад: 1) прийняття на роботу без укладання трудового договору й оформлення трудової книжки; 2) укладання трудового договору, умови якого погіршують становище працівника; 3) примушування працівника під страхом звільнення до заміни вже укладеного безстрокового трудового договору строковим; 4) несвоєчасна виплата заробітної плати або заборгованість зарплати; 5) ненадання відпустки або працівника примушують піти у відпустку; 6) або роботодавець систематично порушує соціально-психологічний клімат на виробництві і цим завдає працівникові сильних душевних страждань тощо). Акцентується увага на тому, що нехтування інтересами найманих працівників із боку роботодавця, відсутність реагування (або ігнорування) на їхні вимоги стає каталізатором конфліктних процесів. Отже, страйк – це не тільки суто масова відмова від роботи¹, а й індивідуальне право кожного працюючого самостійно ухвалювати рішення щодо відмови в наданні своїх трудових послуг. А реалізація права на індивідуальний страйк для захисту індивідуальних трудових прав можлива за умови внесення відповідних змін до чинного законодавства або ухвалення спеціального закону про трудові спори (конфлікти), який би закріпив можливість проведення страйку не лише для працюючої більшості, але й для меншості працівників, права яких були порушені роботодавцем (на даний момент на локальному рівні повинен бути прописаний «покроковий» механізм процедури проведення індивідуального страйку).

Ключові слова: право на страйк, страйк, індивідуальний трудовий страйк.

In accordance with the current Constitution of Ukraine (Part 1, Article 44), everyone who works, has the right to strike to protect their economic and social interests. As a general rule, the right to strike provides for the collective action of those involved in a strike, since in the event of a conflict between a group of workers and the employer, the rights of the collective as a whole, and not the individual employee, are protected. The article explores with the issue of the right of an employee to individual labor strike to resolve an individual labor dispute, lists the reasons why conflicts between the employee and employer often occur (for example: 1) hiring without a labor contract and the registration of a work book; 2) the conclusion of an employment contract, the conditions of which worsen the position of the employee; 3) coercion of an employee under the fear of dismissal to replace the already concluded employment contract of indefinite duration to fixed-term labour contract; 4) untimely payment of wages or there is a debt on salary; 5) failure to leave or worker is forced to leave; 6) or the employer systematically violates the socio-psychological climate in the workplace and thus causes the employee severe mental distress, etc.). Attention is drawn to the fact that neglect of the interests of hired workers by the employer, not responding (or ignoring) to their demands becomes a catalyst for conflict processes. Consequently, a strike is not only a massive waiver of work, but also the individual right of every worker to independently decide on refusal to provide his labor services. Realization of the right to individual strike for the protection of individual labor rights is possible subject to the introduction of appropriate amendments to the current legislation or the adoption of a special law on labor disputes (conflicts) that would consolidate the possibility of strike not only for the working majority, but also for a minority of employees whose rights were violated by the employer (and now, at the local level, the “step-by-step” mechanism of the procedure for conducting an individual strike should be prescribed).

Key words: right to strike, strike, individual labor strike.

Актуальність теми. У процесі трудової діяльності між працівником і роботодавцем зазвичай виникають непорозуміння і суперечності з питань застосування законодавства про працю (наприклад, «через неправильне розуміння норм права, унаслідок чого може мати місце неправильне застосування законодавства, яке призводить

до обмеження, порушення прав працівників», або внаслідок свідомого порушення роботодавцем норм законодавства²). Ці розбіжності набувають статусу трудового спору в тому разі, якщо одна зі сторін трудових відносин (найчастіше такою стороною є працівник) звертається до компетентних органів за врегулюванням конфліктної ситуації (такими органами, відповідно до чинного законодавства про працю України, є комісії із трудових спорів (далі – КТС) і районні, районні в місті, міські чи міськрайонні суди) або змушена вдаватись до крайнього засобу вирішення проблемного питання – страйку. Отже, нехтування

¹ Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 3 березня 1998 р., ст. 17 [8].

² Болотіна Н. Трудове право України : навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 375 с. С. 214 [9].